

Στρατηγική για τη σεξουαλική κακοποίηση

ΛΗΔΑ ΚΟΥΡΣΟΥΜΠΙΑ: Συστάθηκε διυπουργική ομάδα προς αντιμετώπιση του προβλήματος με ανήλικους

Κάθε παιδί που παραβατεί, δακτυλοδεικνύει την αποτυχία του συστήματος να του δώσει εκείνο που όφειλε, τονίζει η επίτροπος Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού Λήδα Κουρσουμπία. Οι συνεχείς δικές της παρεμβάσεις οδήγησαν στη σύσταση διυπουργικής ομάδας για μια προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, διότι, όπως δηλώνει, δεν μας παίρνει άλλο.

Δύσκολη εποχή για την επίτροπο Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού; Δεν θα έλεγα δύσκολη αλλά με μεγάλες προκλήσεις. Επιβάλλεται να γίνει πολλή δουλειά και ειδικά στο θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης παιδιών, για το οποίο είχα κρούσει τον κώδωνα κινδύνου πριν ενάμιση χρόνο. Είχα πει ότι επιβάλλεται η Πολιτεία να πάρει συντονισμένα μέτρα, να γίνει εθνική στρατηγική και σχεδίο δράσης για την αντιμετώπισή του. **Σήμερα ξαναείδε το φως της δημοσιότητας...** Διότι έτυχε να έχουμε πολλαπλές σεξουαλικές κακοποιήσεις παιδιών από δύο άτομα που καλύπτονται και τις δυο προσεγγίσεις. Την κλασική που ο δράστης χρησιμοποιεί ένα δέλεαρ, στην προκειμένη περίπτωση το σκύλο, για να φέρει το παιδί κοντά και την πιο σύγχρονη μέσω του διαδικτύου.

Έχουν αυξηθεί τα περιστατικά; Δεν ξέρουμε πραγματικά. Είναι ένας «γκρίζος» αριθμός, όπως λέγεται, αλλά νομίζω αυτό που συμβαίνει είναι ότι σήμερα τα θέματα και οι οικογένειες βρίσκονται δυνατότερα να μιλήσουν. Αυτό δείχνει μια άλλη αδυναμία του κράτους, διότι δεν έχουμε ένα εθνικό σύστημα συλλογής πληροφοριών και δεδομένων. Ο κάθε φορέας συλλέγει με το δικό του τρόπο τα δεδομένα που τον αφορούν. **Πρόσφατα πατέρας καταδικάστηκε σε δέκα χρόνια φυλάκισης διότι βίασε την ετάχρηνη κόρη του**

Να μην αγοράζουμε τη δική μας συνείδηση με την παροχή υλικών αγαθών και να τα αφήνουμε ανεξέλεγκτα

μπροστά στην οκτάχρονη κόρη. Με τέτοιες χαμηλές ποινές πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα; Η νομοθεσία είναι ένα άλλο κομμάτι. Οι γονείς, αν δεν ξέρουν ότι το άτομο που ασέλγησε πάνω στο παιδί τους θα τιμωρηθεί αυστηρά, έχουν ακόμη ένα λόγο να αρνούνται να καταγγείλουν το θύτη πέραν του ότι δεν θέλουν να υποβάλουν το παιδί τους στη δοκιμασία της κατάθεσης που σημαίνει ότι πρέπει να βιώσει ξανά την τραγωδία του. Αλλά για την αντιμετώπιση χρειάζεται σειρά άλλων μέτρων όπως να ενδυναμωθούν οικογένειες και παιδιά, να νιώθουν ότι έχουν στήριξη. Γίνονται προσπάθειες και όπως με έχουν διαβεβαιώσει οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, σε αυτά τα περιστατικά δίνεται προτεραιότητα. Βέβαια τεράστια σημασία δίνω πάντα στην πρόληψη, που είναι άλλο κεφάλαιο.

Εσείς ως επίτροπος των Δικαιωμάτων του Παιδιού αλλά και ως επίτροπος Νομοθεσίας είστε το ιδανικό άτομο για να αλλάξει όλα αυτά. Είναι γι' αυτό το λόγο που τονίζω κατά κόρον ότι υπάρχουν πολλές δράσεις που πρέπει να αναληφθούν. Όπως η στήριξη της οικογένειας από το κράτος με διάφορους τρόπους, π.χ. ενημέρωση, παροχή προγραμμάτων ψυχολογικής και άλλης στήριξης. Τούτο προϋποθέτει ενδυνάμωση των αρμοδίων Υπηρεσιών, εμπλοκή των μη κυβερνητικών οργανώσεων που κάνουν εξαιρετικό έργο, ενημέρωση και διαπαιδαγώγηση των παιδιών μέσα από την εκπαίδευση. Με τη σωστή σεξουαλική διαπαιδαγώγηση μέσα από τα σχολεία, που εμειψιστώ ότι θα εισαχθεί στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, το παιδί να ενημερώνεται για όλα αυτά τα θέματα από τη νηπιακή ηλικία, σε κάθε στάδιο, στην έκταση και στο βαθμό που μπορεί να τα αντιληφθεί.

Οι γονείς πρέπει να ενημερωθούν και να σπριχθούν. Πρέπει να προωθηθούν προγράμματα ασφάλισης του διαδικτύου. Ως επίτροπος Νομοθεσίας θα μελετήσω και το θέμα νομοθεσίας καθοδηγούμενη από το τι υπάρχει σε άλλες χώρες,

Ο γονιός να είναι κοντά στο παιδί του

Με το να έχει τον υπολογιστή το παιδί στο σαλόνι του σπιτιού δεν σημαίνει ότι το ελέγχει. Τώρα αγγίζετε ένα θέμα που έχω τονίσει πάρα πολλές φορές: ότι ο γονιός πρέπει να είναι κοντά στο παιδί του, να μιλά μαζί του, να έχει επαφή. Όταν ένα γονιός έχει επικοινωνία με το παιδί του και βρίσκεται σε εγγύηση, μπορεί να δει τη διαφορά στη στάση του. Οι θύτες μέσω διαδικτύου συνήθως έχουν ένα μοντέλο. Εμφανίζονται αρχικά ως έφηβοι με εφηβικά ενδιαφέροντα, ανοίγουν συζητήσεις με τα παιδιά, ακούνε, δίνουν συμπόνοια για τα προβλήματά τους, ενισχύουν επαναστατικές τάσεις, διογκώνουν την προβαλλόμενη κατάσταση των γονιών και ενθαρρύνουν το παιδί να απομονωθεί από την οικογένειά του, να μην την εμπιστεύεται. Τα παιδιά μαγεύονται από αυτό και, σταδιακά, μειώνονται οι αναστολές τους. Μετά τη θυματοποίηση τα απειλούν για να μη μιλήσουν και ταυτόχρονα τους δημιουργούν ενόχες ότι, δηλαδή, συναινεσαν και αυτά. Οι γονείς που έχουν διάλογο με το παιδί τους, είναι ενημερωμένοι και σε εγγύηση, θα συνειδητοποιήσουν την αλλαγή στη συμπεριφορά του, θα δουν τα ανσυχνικά σημάδια.

όπως π.χ. την Αγγλία, όπου έχουν θεσμοθετηθεί αδικήματα τα οποία επισύρουν αυστηρή ποινή, όπως π.χ. το να προκαλέσει ή να παροτρύνει ένα παιδί να εμπλακεί σε σεξουαλική δραστηριότητα. Αντίθετα ο' εμάς δεν υπάρχει αυστηρή ποινή για τη σεξουαλική κακοποίηση νεαρών παιδιών που δεν ανάγεται σε ολοκληρωμένη σεξουαλική πράξη. Επαναλαμβάνω ότι πρέπει να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες και εσείς τα ΜΜΕ μπορείτε να διαδραματίσετε τεράστιο ρόλο, αρνητικό ή θετικό.

Συνήθως π είναι; Υπάρχει ευαισθησία από ΜΜΕ, αλλά κάποιες φορές αφήνουν να νοηθεί ότι συναινέσει το παιδί και αυτό είναι αδιανόητο. Πρέπει όλοι να έχουμε επίγνωση ότι, όταν ένας ενήλικας ασεληγεί σεξουαλικά ενάντια σε ένα παιδί, μόνο ο ενήλικας έχει ευθύνη.

Μετά από ένα περιστατικό γίνονται συσκέψεις, εξαγγέλλονται διάφορα τα οποία ξεχνούνται μέχρι το επόμενο κρούσμα. Έχετε απόλυτο δίκαιο, αλλά ξέρετε ότι είμαι άνθρωπος που βλέπει το ποτήρι μισογεμάτο, και όταν πιστεύεις σε κάτι και προσπαθείς, μπορούν να γίνουν πολλά.

Κρούσατε τον κώδωνα του κινδύνου πριν ενάμιση χρόνο και μετά; Τότε είχα καλέσει σε σύσκεψη υπηρεσιακού παράγοντες, καθώς και μη κυβερνητικές οργανώσεις και βάλουμε θέματα επί τάπητος. Θέλω να το τονίσω, επικοινωνήσαμε μαζί μου η υπουργός Εργασίας και μου ανέφερε ότι το θέμα απασχολεί την ίδια και άλλους υπουργούς και με κάλεσε σε σύσκεψη στην οποία, πέραν της

ίδιας, θα μετέχουν οι υπουργοί Παιδείας, Υγείας και Δικαιοσύνης ώστε να ανταλλάξουμε απόψεις και θα αρχίσει μια ολοκληρωμένη προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος. Εγώ χαιρετώ αυτή την πρωτοβουλία της υπουργού και τη βλέπω ως την αρχή της κατάρτισης ενός σχεδίου δράσης, για την εφαρμογή του οποίου ευθύνη θα αναλάβουν όλοι οι φορείς της Πολιτείας. Είναι και δική μου ευθύνη να παρακολουθώ και να παρεμβαίνω ως επίτροπος για να διασφαλίσω ότι δεν θα μείνει ως εδώ. Η δημόσια παρέμβαση μου αυτών των ημερών είχε το θετικό αποτέλεσμα της σύστασης διυπουργικής ομάδας για μια προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος διότι δεν μας παίρνει άλλο.

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής προκαλεί αυτές τις πράξεις; Δεν είναι ο σύγχρονος τρόπος ζωής, διότι από τη βιβλιογραφία φαίνεται ότι στην Κύπρο υπήρχε από πάρα πολύ παλιά και δεν έβγαζε στην επιφάνεια, λόγω ταμπού, προκαταλήψεων, φόβου και ενόχων. Εμείς σήμερα οφείλουμε να καταρτίσουμε ένα σχέδιο δράσης στο πλαίσιο μιας εθνικής στρατηγικής ώστε να βοηθήσουμε τα παιδιά μας και την οικογένεια όχι μόνο να μπορούν να αντιμετωπίσουν τέτοια τραγικά περιστατικά όταν προκύψουν αλλά και, κυρίως, να προλάβουν. Σήμερα έχουμε το δικτύου που είναι ένα πολύ καλό μέσο για μάθηση και ψυχαγωγία, αλλά δεν πρέπει τα παιδιά να το χρησιμοποιούν ανεξέλεγκτα. **Ως γονιός πρέπει να αγωνιά συνεχώς, τι κοπάει το παιδί στο διαδίκτυο, πώς είναι ο δάσκαλός του**

... είναι πολλές οι ευθύνες των γονιών σήμερα, οι οποίοι εργάζονται πολλές ώρες. Γι' αυτό τονίζω ότι η Πολιτεία οφείλει να αναλάβει συντονισμένες δράσεις για ενημέρωση και στήριξη τόσο των γονέων με διάφορους τρόπους όπως και των ιδίων των παιδιών μέσα από την εκπαίδευση. Μια από τις δράσεις που εγώ θα αναλάβω είναι ο διάλογος με την Επιτροπή Αναλυτικών Προγραμμάτων για να διαπιστώσω σε ποια έκταση το θέμα θα καλυφθεί μέσα από αναλυτικά προγράμματα. **Τα παιδιά ανησυχούν;** Βέβαια ανησυχούν και μας ζητούν να τα προσεγγίσουμε. Σέβομαι τα δικαιώματα του παιδιού δεν σημαίνει να το παρακαλέω, αλλά να θέτω όρια. Πρέπει να έχω δημοκρατικό διάλογο μαζί του. Να μην αγοράζουμε τη δική μας συνείδηση με την παροχή υλικών αγαθών και να τα αφήνουμε ανεξέλεγκτα. Γι' αυτό λέω ότι πρέπει να σπριχτούν οι γονείς.

Ξέρουμε ποια είναι τα δικαιώματα των παιδιών; Νομίζω χρειάζεται περισσότερη ευαισθητοποίηση για να καταλάβουμε τη σωστή διάσταση της εφαρμογής. Υπάρχει ένα εξαιρετικό σύγγραμμα του «παιτέρα» των δικαιωμάτων του παιδιού, του Πολωνού Ζάνους Κότζακ, από ιδέες του οποίου επηρεάστηκε η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το οποίο με έχει συγκλονίσει. Τονίζω στην εισαγωγική παράγραφο: Ξέρεις τι σημαίνει να είσαι μικρός, να μην μπορείς να φτάσεις τίποτε γύρω σου, να βλέπεις τους μεγάλους από πάνω σου, που με τον όγκο τους μπορεί να σε καταπατήσουν; Αυτό είναι τα παιδιά που έχουν την ίδια αξία με τον ενήλικα και δικαιούνται τον ίδιο σεβασμό.

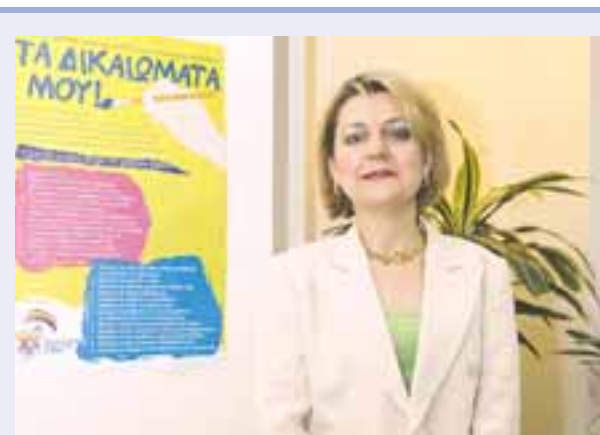
Ως επίτροπος βλέπετε την κοινωνία μας να αναγνωρίζει ότι τα παιδιά έχουν την ίδια αξία με τον ενήλικα; Έχουμε μεγάλο δρόμο να διανύσουμε, αλλά τα δυο αυτά χρόνια από τη λειτουργία του θεσμού διαρκώς εισπράττω όλο και περισσότερο ενδιαφέρον από τον κόσμο για να ακούσει τις θέσεις μας. Στην αρχή είχα αρνητικές αντιδράσεις, ακόμη και στα πιο απλά πράγματα. Σήμερα με πλησιάζουν άγνωστοι για να μου πουν ότι συμφωνούν με αυτά που ακούν και θέλουν να ακούσουν περισσότερα. Και αυτό είναι που μου δίνει δύναμη να συνεχίσω. Είναι καιρός να σκεφτούμε τι μεταδίδουμε από την τηλεόραση από το μεσημέρι μέχρι το βράδυ που βλέπουν παιδιά. Είναι αυτή την κουλτούρα που θέλουμε να πάρουν τα παιδιά μας; **Τι κάνετε γι' αυτό το θέμα;** Έχω ανοίξει διάλογο και έχω βρει ανοικτό κανάλι επικοινωνίας.

Οι προκαταλήψεις είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα

Ποιο είναι το στοιχείο που καλείστε να κερδίσετε ως επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού; Παράμενει αυτό που είχα βάλει όταν ανέλαβα το αξίωμα πριν δυο χρόνια, δηλαδή να γίνει πραγματικότητα για όλα τα παιδιά που ζουν στην Κύπρο η απόλαυση των δικαιωμάτων τους. Μπορεί αυτό να μην είναι εφικτό να διασφαλιστεί σε μια θητεία έξι ετών, αλλά να αρχίσει να φαίνεται η διαφορά, να αρχίσουμε να κατανοούμε ότι οφείλουμε να σεβόμαστε τα παιδιά, να σεβόμαστε την αξιοπρέπειά τους, να επιτρέπουμε τη συμμετοχή τους και να λαμβάνουμε υπόψη.

Ποιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζετε; Ένα μεγάλο πρόβλημα είναι οι προκαταλήψεις και οι νοοτροπίες που υπάρχουν που ανησυχούν για τους ίδιους τους νέους. Έδωσα διάλεξη στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου. Μια φοιτήτρια αφού με άκουσε προσεκτικά, εξέφρασε αμφιβολία κατά πόσο μπορούν να υλοποιηθούν όλα όσα ανέπτυξα για τα δικαιώματα των παιδιών λόγω των προκαταλήψεων που υπάρχουν στην κυπριακή κοινωνία. Σίγουρα αρκετά πράγματα έχουν αλλάξει, όπως για παράδειγμα η αναγνώριση του δικαιώματος των σεξουαλικών προτιμήσεων του ατόμου. Η κοινωνία προχωρεί. Πριν το 1989, που υιοθετήθηκε η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ποιος θα μπορούσε να πει ότι ένα παιδί έχει δική του δικαιοσύνη; Θεωρείτο ιδιοκτησία των γονιών. Η όποια προσφορά στα παιδιά ήταν θέμα φιλελεσιπικίας ή φιλανθρωπίας. Σήμερα, η Σύμβαση έχει αναγνωριστεί το άτομο από την ώρα που γεννιέται, έχει δική του δικαιοσύνη και η διασφάλισή τους δεν είναι γραφειοκρατική.

Σας βλέπουν κάποια στιγμή ως γραφική; Πιστεύω πως κάποιον να, λόγω δικής τους άγνοιας ή μη εμπάθουσας στο θέμα. Αλλά οι φορείς της Εκτελεστικής Εξουσίας σήμερα έχουν δείξει την αναγκαία ευαισθησία στις παρεμβάσεις του θεσμού και τούτο έχει βοηθήσει να γίνουν πολλά. Δεν παραβλέπω τις δυσκολίες που πολύ συχνά υπάρχουν, γραφειοκρατικές, οικονομικές φύσεως και άλλες, ούτε και αναμένω άλματα, αλλά βλέπω αργά, όμως σταθερά βήματα πρόοδου. Για παράδειγμα, δεν ήταν λίγες οι φορές που υπουργός σε συνέχεια παρέμβασής μου απεστείλε εγκύκλιο στα αρμόδια Τμήματα για συμμόρφωση με εισηγήσεις μου για διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Τα παιδιά έχουν δικαιώματα

Εσείς ως μητέρα γνωρίζετε μεγαλώνοντας την κόρη σας τα δικαιώματα του παιδιού; Σε γενικά πλαίσια ναι, αλλά οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα δικαιώματα των παιδιών είναι κάτι που συνεχώς αναπτύσσεται, με την πάροδο του χρόνου διευρύνεται και αναπροσαρμόζεται στις σύγχρονες τάσεις. **Τι συμβουλή δίνετε στην κόρη σας που μεγαλώνει τα δυο σας εγγόνια;** Να σεβεί την αξιοπρέπειά τους και τα δικαιώματά τους και, πιο σημαντικό από όλα, να επικοινωνεί μαζί τους. Αυτό εφαρμόζω κι εγώ ως γιγιά. Δεν μπορείτε να φανταστείτε ικανοποίηση που ένιωσα όταν ο εγγόνος μου σε ηλικία τότε σχεδόν δυο χρόνων, που οι λεζούλες του δεν ήταν καθαρές, μου είπε μια μέρα όταν του ανακοίνασα ότι θα πηγαίναμε κάπου: «Είπες ότι αποφασίζουμε μαζί!» Και αυτό βεβαίως με έβαλε στη σωστή θέση, δηλαδή, να του δώσω περιεχρήματα γιατί θα ήθελε να πάμε εκεί.

Αγωνιάτε για τα εγγόνια σας; Ναι, όπως και για όλα τα παιδιά. Το στοιχείο είναι αν εμείς οι μεγάλοι θα καταφέρουμε να στηρίξουμε τα παιδιά αυτής της γενιάς όπως πρέπει. Αν εμείς οι μεγάλοι καταλάβουμε ότι τα παιδιά δεν είναι μόνο το μέλλον αλλά και το παρόν. Αυτό θέλω να εμπνεύσω και στα ίδια τα παιδιά.

Και οι γονείς χρειάζονται στήριξη - καθοδήγηση

Ένα άλλο θέμα που έρχεται κατά καιρούς στην επιφάνεια είναι αυτό της παραβατικότητας των νέων. Ναι, αυτό είναι θέμα για το οποίο είχα κατά καιρούς κάνει και δημόσιες παρεμβάσεις. Ένα κομμάτι αφορά τα ΜΜΕ, ότι, δηλαδή, σε μια εκδήλωση νεανικής παραβατικότητας δεν επιτρέπεται να δακτυλοδεικνύουν το παιδί που πιθανόν να φέρεται ως δράστης, γιατί τότε δεν αγγίζουμε την ουσία των πραγμάτων. Κάθε περίπτωση νεανικής παραβατικότητας είναι η εκδήλωση ενός φαινομένου που μας υποχρεώνει να διερευνήσουμε τι έφερε τα πράγματα ως εδώ. Οι περισσότερες περιπτώσεις που είδαν το φως της δημοσιότητας αφορούσαν παιδιά που είχαν συγκεκριμένα προβλήματα. Κάθε παιδί που παραβατεί, δακτυλοδεικνύει την αποτυχία του συστήματος να του δώσει εκείνο που όφειλε. Όταν τοποθετήθηκαν έτσι αρχικά, εισέπραξα μέχρι και ειρηνική κριτική από κάποιους δημοσιογράφους. Σήμερα βλέπω ότι έχει δημιουργηθεί μια κουλτούρα όπου αρθρογραφούν μέσα στο σωστό πλαίσιο, τονίζοντας ότι η Πολιτεία οφείλει να εξεταστεί γιατί τα παιδιά φτάνουν ως εδώ. **Δίνετε μεγάλη έμφαση στο ρόλο της Πολι-**

τείας. Ναι, ακριβώς γιατί η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναγνωρίζει με τον πρωταρχικό ρόλο της οικογένειας ως δικαίωμα και υποχρέωση να δώσει στο παιδί την ανατροφή, τις αξίες και τις αρχές που η ίδια πιστεύει αλλά, ταυτόχρονα, επιβάλλει υποχρέωση στην Πολιτεία από τη μια να στηρίζει τους γονείς στην άσκηση του γονικού τους ρόλου και από την άλλη να παρέμβει εκεί που οι γονείς που υπάρχει γύρω μας βία, ναρκωτικά, παραβατικότητα, σεξουαλική κακοποίηση, κίνδυνος διαδικτύου, οι γονείς χρειάζονται όλο και περισσότερο καθοδήγηση και στήριξη από την Πολιτεία. **Πώς μπορείτε να καθοδηγήσετε το γονιό; Το ζητούμενο δεν είναι να τον καθοδηγήσει αλλά να τον βοηθήσει, να τον στηρίξει. Η πίστη της σημερινής ζωής πάνω στο γονιό τον κάνει να χρειάζεται προγράμματα στήριξης από την Πολιτεία. Όταν το νεογέννητο κλαίει, αμέσως ανησυχούμε αν πενιά, αν είναι βρεγμένο, αν πονεί και προσπαθούμε να το ικανοποιήσουμε. Όταν αρχίσει να μιλά, το αγνοούμε και**

όσο μεγαλώνει και εκφράζεται περισσότερο, αρχίζουμε να μη θέλουμε να το ακούσουμε. Ποια είναι η πιο συχνή παραβίαση δικαιωμάτων του παιδιού; Υπάρχουν πολλές. Η βία ενάντια στα παιδιά, θέματα υγείας, θέματα εκπαίδευσης, αλλά αυτές γίνονται κατανυγτικές. Αυτή που θεωρώ εγώ ότι δεν λαμβάνεται υπόψη ως παραβίαση είναι το δικαίωμα του παιδιού στη συμμετοχή. Οφείλουμε να ενθαρρύνουμε και να βοηθήσουμε το παιδί να έχει τη δική του άποψη, να συζητούμε μαζί του από το πιο μικρό, τι θα φάμε, πού θα πάμε διακοπές μέχρι τα σοβαρότερα θέματα. Πρέπει να ξεκινήσουμε από τα πιο απλά για να κτίσουμε σχέση επικοινωνίας με το παιδί και όχι να του επιβάλλουμε τη γνώμη μας επειδή είμαστε οι πιο δυνατοί. Γιατί όταν το παιδί μεγαλώσει και γίνει πιο δυνατό από το γονιό, θα αντιδράσει με τη φυσική του ισχύ. Ας μην ξεχνούμε ότι η συμπεριφορά των παιδιών είναι αντανάκλαση των προτύπων που εμείς τους δίνουμε. Στο σπίτι, στην οικογένεια, στην κοινωνία, στα ΜΜΕ. Τι βλέπουν γύρω τους; Γιατί να αναμέ-

νομε να γίνουν κάτι διαφορετικό, από αυτό που εμείς, ως οικογένεια ή ως σχολείο, τους δεικνύουμε; **Τι θέλουν να μάθουν από σας τα παιδιά;** Εκείνο που βγάζουν προς τα έξω είναι ότι κανείς δεν τους προσεγγίζει, δεν θέλει να ακούσει τις απόψεις τους. Δεν μπορείς να κάνεις εκπαιδευτική μεταρρύθμιση αν δεν μιλήσεις και με τη παιδεία. Μπορεί να μη σου δώσουν τις λύσεις, αλλά αν τα ακούσεις, θα κατανοήσεις καλύτερα τα ελλείμματα και θα λάβεις υπόψη τις ανάγκες τους. **Ποια είναι τα κύρια προβλήματα των νέων σήμερα;** Τους απασχολούν όλα τα θέματα που τους αφορούν. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, η παραβατικότητα, τα ναρκωτικά, το κάπνισμα, ο τρόπος λειτουργίας των σχολείων, το ότι δεν λαμβάνεται υπόψη η δική τους γνώμη αλλά και το ότι δεν έχουν κάποιο ηθικό υπόμνημα να μιλήσουν που να τους καταλαβαίνει. **Χώθηκε η αθωότητα των παιδιών;** Δεν νομίζω, αντίθετα θεωρώ ότι τα παιδιά μας έχουν μια γνησιότητα. Εμένα πάντα με εκπλήσσουν με τις πολύ σωστές τοποθετήσεις τους, αλλά και με τον πλούτο των θεμάτων που τα απα-

Κάθε παιδί που παραβατεί, δακτυλοδεικνύει την αποτυχία του συστήματος